

Knolcyperus breidt nog steeds uit

Problemen te weinig benoemd en besproken.

Knolcyperus is een hardnekkig onkruid dat in land- en tuinbouwgewassen grote schade kan veroorzaken. Percelen landbouwgrond kunnen besmet raken via plant- en pootgoed. Partijen die met knolcyperus zijn besmet, kunnen die verspreiden en moeten worden vernietigd. Het onkruid kan ook worden overgebracht via werktuigen met aanhangende grond.

Knolcyperus (*Cyperus esculentus* L.) is een knolgewas en lijkt een beetje op zeebies. De plant is herkenbaar aan spitse bladeren, een roze wortelvoet en driekantige stengels met een geelbruine, biesachtige bloei. De knol loopt uit vanaf half mei en bloeit van juli tot oktober. De plant verspreidt zich via horizontale wortelstokken, waaraan knollen ('pitjes') worden gevormd. De knol (van enkele millimeters tot twee centimeter) is voor afrijping wit, later kastanjebruin en uiteindelijk bijna zwart. De knol is vorstvast.

De plant is een hardnekkig onkruid en kan grote schade veroorzaken in land- en tuinbouwgewassen. Teeltvoorschriften

moeten de vermeerdering en verspreiding van knolcyperus stoppen, zodat problemen bij de export van bloembollen, poot aardappelen en andere planten worden voorkomen. Uit cijfers van de NAK blijkt echter dat het aantal percelen dat is besmet nog steeds groeit en dat is een ongewenste ontwikkeling.

In opdracht van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit wordt het onkruid knolcyperus in een aantal gewassen actief opgespoord en in kaart gebracht.

- Naktuinbouw verricht deze opsporing in plantgoed van tuinbouwgewassen.
- De Bloembollenkeuringsdienst controleert alle te velde staande zomerbloeiende bolgewassen, waaronder lelies, tulpen en gladiolen.
- De NAK verricht op aanwijzing de controles in de overige gewassen.

Wanneer bij deze opsporing knolcyperus wordt aangetroffen, wordt dit doorgegeven aan de NAK. Deze zal dan zorgdragen voor het nauwkeurig lokaliseren en in kaart brengen van de besmetting. Vervolgens kan er een teeltverbod en/of gewasaanzegging worden opgelegd.

Teeltverbod

Het perceel(gedeelte) waarvoor het teeltverbod zal gelden, wordt vastgesteld door rond de besmette plaats een buffer van tien meter aan te houden. Wanneer er sprake is van meerdere besmettingen op één perceel, waardoor er geen praktisch bewerkbare oppervlakte overblijft, zal het gehele perceel onder het teeltverbod vallen.

Een teeltverbod kan worden voorkomen door de besmette plek uit te graven en af te voeren, of om te zetten ('ter plekke begraven'). De NAK controleert jaarlijks alle percelen met teeltverboden op het vrij zijn van knolcyperus. Als in drie achtereenvolgende jaren geen knolcyperus wordt aangetroffen, wordt het teeltverbod opgeheven. Daarna wordt het perceel nog twee jaren als 'verdacht perceel' in de controle meegenomen. Bij de jaarlijkse controle wordt ook vastgesteld of de ondernemer handelt in lijn met de opgelegde maatregelen, met name teeltverbod, gewasaanzegging en bestrijdingsplicht.

Gewasaanzegging

Naast het opleggen van een teeltverbod kan voor sommige te velde staande besmette gewassen en (rest)producten een aantal beperkende maatregelen worden opgelegd. Dat geldt name bij de volgende gewassen:

- Alle bol- en knol- en wortelstokvormende bloembolgewassen.
- Alle vollegronds-teeltmateriaal van bloemisterij-, boomkwekerij- en groentegewassen.
- Alle (overige) akker- en tuinbouwgewassen, waarvan ondergrondse delen worden geoogst of mee worden geoogst.
- Graszoden.

Voor maïs en granen gelden dus geen gewasmaatregelen.

Vrijstelling voor maïs

Sinds 2009 wordt de mogelijkheid geboden om snijmaïs te telen op een perceel (gedeelte) waarop een teeltverbod rust. Uit onderzoek is gebleken dat er meerdere (combinaties van) gewasbeschermingsmiddelen zijn die knolcyperus goed bestrijden. Deze middelen hebben (nog) geen toelating op braakland, maar wel in maïs. Bij de teelt van snijmaïs kunnen deze goed werkende middelen worden toegepast. De ontheffing wordt (onder voorwaarden) verstrekt. Voor meer informatie en de voorwaarden zie www.nvwa.nl.

Bestrijdingsmethoden

Het doel van de opsporing en het opleggen van teeltverboden en gewasmaatregelen is om de verspreiding van knolcyperus tegen te gaan en een situatie te bereiken waarin knolcyperus in Nederland niet meer voorkomt, dan wel dat het besmettingspotentieel flink is gereduceerd. Knolcyperus is een hardnekkig onkruid, dat alleen met veel inzet kan worden ingedamd. Daarbij kunnen twee methoden worden toegepast.

Bestrijding door uitputting

Om knolcyperus door uitputting te reduceren, wordt de volgende methode aangeraden:

- a. Regelmatige en zorgvuldige inspectie van het besmette perceel.
- b. Bij het aantreffen van knolcyperusplanten deze handmatig uitgraven (inclusief 'moederpit' en eventuele nieuw gevormde 'pitjes') of chemisch bestrijden.
- c. Na de bestrijding (indien mogelijk) een bodembewerking uitvoeren om een nieuw 'zaaibed' te maken. Na twee tot drie weken weer inspecteren (terug naar a).

Het is belangrijk is om knolcyperus niet de kans te geven om weer nieuwe pitjes te vormen, want dan wordt alle inzet van voorgaande jaren in één keer tenietgedaan.

De stand van zaken

In 2006 lag er in Nederland op 416 hectare een teeltverbod. Eind 2016 was dit gegroeid naar 557 hectare. Ondanks het gevoerde beleid en de daarin genomen acties en maatregelen breidt de knolcyperus zich dus nog steeds uit. Met 250 hectare teeltverbod in Limburg en 200 hectare in Noord-Brabant zijn dit de provincies met de grootste concentraties.

Informatie over de exacte locaties binnen de gemeenten is verkrijgbaar bij de NAK te Emmeloord (telefoon 0900-0625, keuze 2). Om verspreiding te voorkomen, zou een openbaar register of kaart met daarop percelen die de status 'besmet' hebben handig zijn.

Bestrijding door afgraven/begraven

Een teeltverbod kan worden voorkomen door de besmette plek uit te graven en af te voeren of om te zetten ('ter plekke begraven'). Dit uitgraven of omzetten dient te gebeuren onder toezicht van de NAK, waarbij de volgende voorschriften gelden:

- De gehele teeltlaag (minimaal 70 centimeter) moet worden afgegraven.
- De afgegraven grond moet ter plekke worden begraven of fytosanitair verantwoord worden afgevoerd, bijvoorbeeld naar een vuilstortplaats of naar infrastructurele werken. De besmette grond moet worden afgedekt met minimaal één meter grond.
- De grond dient minimaal tot twee meter rondom (de buitenzijde van) de besmetting te worden uitgegraven of omgezet.
- Er dient zorgvuldig te worden gewerkt.
 - Bij het uitgraven komt minimaal negen kubieke meter grond vrij, die wordt afgevoerd of ter plekke begraven.
 - Na het uitgraven en afvoeren of omzetten wordt het perceel als 'verdacht' geregistreerd en behandeld.

Openheid gewenst

De sectie Agrarisch loonwerk van CUMELA Nederland vindt dat loonwerkers moeten weten wat knolcyperus is en hoe ze die kunnen herkennen. Ook vindt ze dat meer openheid is gewenst over besmettingen. Het probleem wordt niet of te weinig benoemd en besproken en breidt zich mede daarvoor nog steeds uit. Op termijn kan dat leiden tot weer extra regelgeving en daar zit niemand op te wachten.

TEKST: **John Augustijn**, *bedrijfsadviseur*